

« Элбэх дьиктилээх значок»

бэлэмнэнии белех озолоругар аналлаах дьарык

Владимирова Октябрина Ивановна,

иитээччи ГБУ РС(Я) «РЦССВ»

Белезе: бэлэмнэнии

Уобаластар: билии –керуу сайдыыта, тыл сайдыыта, художественно- эстетической сайдыыта, социальна –коммуникативнай сайдыыта.

Методиката: тылынан кэпсээбин, демонстрационнай бэсиэдэлэр

Технологията: оонньуу, ИКТ

Дьайымала: билии –керуу, оонньуу, тыл

Уорэтэр программа: программа обучение и воспитание М.А. Васильевой. М. 2012. региональный компонент программа «Тохсол». Дь. 2009.

Бэлэмнэнии улэтэ: дьиз кэргэн тугунан дьарыктанарын, тугу собулээн онорорун, хомуйарын, аьырын туьунан дьизэ кэпсэтиини тэрийии, дьон хайдах сайдан испитин саастарыгар соптоох гына билиьиннэрии, патриотической уголокка билиьиннэрии улэтин ыытыы.

Дьарык тутула: 1. Кириитэ-2 мунуутэ

2. Сурун этап – 27 мунуутэ («Значок историятынан айан» ИКТ-ны туьаныы 5 мун, . «Саллааттары этэрээттэринэн араар» 2 мун; «Значок коллекцията» 4 мун; . Оонньуу «Значоктары болохтоо» 5 мун; физминутка 1 мун.; «Ахсаанньыттар» 3 мун; «Элбэзи кэпсиир значок» 3 мун; «Дьиз кэргэммит значога» 4 мун)

3. Тумук -1 мунуутэ

Туттуллар матырыйааллар.

Нагляднай: ИКТ – нан кордорор слайдалар, значокка аналлаах ойуулар.

Деманстрационнай: значок коллекцията.

Раздаточнай: 6 араас темалаах значок набордара, значогу хомуйар пластмассовой иьит, сухой акварель (суох буоллабына цв. харандаас набора 6 шт), тогурук уруьуйдаммыт манан кумаабы, клей, киистэлэр, булавкалаах хордуон сыьыарыллыбыт жетоннара 6 шт.

Уорэтэр сыала.

Билии –керуу сайдыыта :значок историятын, туох аналлаабын, арааьын билсии.

Тыл сайдыта: тылын саппаагын байыты, значок ойуутунан кэпсээн оноро уорэтии, бийытыларга толору эппиэтииргэ эрчийи.

Художественно- эстетической сайдыта: ис хобоонноох ойууну оноро уорэтии

Сайыннарар сыала.

Билии –керуу сайдыта: о5о кэтээн корор, ырытар, тумук онорор сатабылларын, белехтуур дьобурдарын, тобуллабас толкуйун сайыннарыы.

Тыл сайдыта: о5о истэр – санарар, диалогка киирэн кэпсэтэр – испсэтэр, сатабылларын, бэйэтин ис санааларын этэр, быьаарсар уоруйэхтэрин сайыннарыы.

Художественно - эстетической сайдыта: о5о дьууну дьуорэлээн кырааскалыыр, тогуругу кырыйар, сыьаарар уоруйэхтэрин сайыннарыы бэйэ икки ардыгар быьаарсар уоруйэхтэри сайыннарыы.

Иитэр сыала.

Билии –керуу сайдыта: дьизэ – кэргэннэ ейдебулун урдуктук тутуу, аймахтар тумсуулээх буолалларыгар, торообут дойдуну таптыырга иитии.

Художественно- эстетической сайдыта: о5ону оноьук кэрэ костуутун сыаналыырга, ойдуургэ иитии, кумааьыны кырыйарга ыспакка-тохпокко аккуратнайдык туттан улэлииргэ иитии.

Социально –коммуникативнай сайдыта: уьуктаах предметтэртэн сэрэхтээх буоларга иитии.

Уорэтэр тыллар: значок, знак – бэлиэ, коллекция, коллекционер, племя

Дьарык барыыта:

I. Дьарыкка кирири - 2 мун

1. «Хобоонунан улэ»

И: - Утуо кунунэн, оболоор! Мин биир саамай собулуур хобоонноохпун, ону эьизэхэ аабан иьитиннэриэхпин бабарбын.

Хобоон ааьы «Мин туоспэр иилинним

Кыракый тогурук значогу

Бу значок элбэьи кэпсиир

Мин ытык Тааттаттан сылдьарбын»

И: Оболор, мин хобоонум туох туьунан эбитий?

О: Значок туьунан

И: значок диэн туох тылһый?

О: Туоскэ аннынар тогурук тимир (*саба5алааьын: оскотун билбэтэхтэринэ иитээччи бэйэтэ аннына сылдьар значогун устан коророр уонна быьаарар: туоскэ аннынар бэлиэ, киэргэл*)

И: Хобоонно значогу хайдах хобуйдуларый?

О: кыра;элбэ5и кэпсиир – диэбиттэр; Таатта буоларбытын этэр.

И: Онтон оболоор, маннык эрэ значок баара буолуо дии саныгыт дуо?

О: суох (*саба5алааьын: миэхэ атын значок эмиэ баар, ыалга элбэх значогу корбутум диэхтэрин соп*)

И: Оболоор, ити эьиги сопко этэ5ит значок арааьа наьаа элбэх буолар эбит, ол курдук биьиги бугун «элбэ5и кэпсиир значок» туьунан билсиэхпит

II сурун чааьа - 27 мун

1. «Значок историятынан айан» ИКТ-ны туьаныы

Сыала: значок хаьан баар буолбутун уонна хайдах сайдан испитин билиьиннэрии

Слайд А: «Бастакы значоктар»

И: Оболоор, бастакы значоктар дьоннор оссо пещера5а олорор, аныгы кьиьи курдук оссо сайда иликтэринэ баар буолбут. Дьоннор бу таастан, араас олорбут кыьыларын унуохтарыттан, мастан оностубут значоктара – кинилэр биир племя буолалларын бэлиэтиирэ. Племя – диэн бииргэ мустан олорор дьон боло5о буолар.

Слайд Б: «Баайдар, уорэхтэхтэр бэлиэлэрэ»

И: Онтон дьон сайдан истэ5ин аайытын сорох дьон байан, сорохтор уорэхтэнэн, сорохтор атыьыьыт буоланнар боростуой дьонтон уратыларын бэлиэтээри туспа знактары оностубуттар. Бу знактара урун комустэн, кыьыл комустэн эбиттэр (слайда5а коруу)

Слайд В. «Этэрээттэр бэлиэлэрэ»

И: Онтон кэнники байьаннай армиялар этэрээттэрин, саллааттарын араараары эмиэ бэлиэ значоктары туттар буолбуттар. Ол курдук: моряктар значоктара – туох эбитий –О: якорь

И: летчиктар бэлиэлэрэ туох эбитий (слайданан корон)

О: кынат, чыьчаах

И: То5о моряктар значоктара –якорь, летчиктар значоктара – кынат буолуой?

О: Хараабыл якорьдаах, самолет – кынаттаах

И: Саамай соп. Ол аата транспортарыгар туох сыьыаннаах бэлиэ баарынан бэлиэтэнэр – знактаналлар эбит, ол иьин «знак» диэн тылтан «значок» диэн тыл тахсыьыт.

2. «Саллааттары этэрээттэринэн араар»

Сыала: обо болсомтотун, предметтэри уратыларын булан араарар дьобурун сайыннары.

Остуолларга буккуллан саллааттар быыылары сыталлар.

И: Оболоор, билигин бу саллааттары икки этэрээккэ араарабыт, бу дьоннор хайдах арахсыахтарын собун ойдоон корун уонна быьааран араарын. (оболор соруудабы толороллор). Бу дьон атын атын этэрээккэ сыьаннаахтарын хайдах быьаардыгыт?

О: Бу 4 кьи бары значоктарыгар кун ойууламмыт, онтон бу 4 кьи значогар ый ойууламмыт.

Сабабалааьын: оскотун оболор ыарырбаттахтарына значоктарыгар наар уларыйбакка хатыланар ойууну кордоон диэн комо оноруохха соп

3. «Значок коллекцията»

Сыала: дьон значогу мунньалларын, мунньар туьатын, значок араас теманан арахсарын туьунан билиьиннэри.

И: Оболоор эьиги дьарык сабаланыытыгар значок арааьа элбэх диэбиккити дии. Онтон эьиги ханна эмэ, эьэтэр биир эмэ ыалга наьаа элбэх значогу корбуккут дуу?

О: суох , корбуспут, мин дьэьэбэр ийэм, аьам, эьэм, убайым, эдьийим мунньар

Сабабалааьын: оскотун кинилэр корбут , билэр буоллахтарынан «Онно туох араастаах значоктар баалларай?» диэн ыйытыы туруоран диалогка тахсыахха соп.

И: мин эьиэхэ билэр кьиим мунньубут значоктарын кордоро аьаллым (танаска иилиллибит значоктары кордоруу). Маннык элбэх значогу мунньуу – значок коллекцията (фалеристика)диэн ааттанар, онтон мунньар кьи – коллекционер (фалерист) диэн ааттанар.

И:Озолоор, мин кэннибиттэн хатылаан: коллекция, коллекционер. Оболоор, онтон биьиги бу значоктарбытын ойдоон кордоххо билинни значок эмиэ араастаах буолар эбит. Миэхэ комолоьун эрэ: туох значоктар бааллар эбиттэрий?

О: Кыьылар, муьтиктар, куораттар (о.д.а. темалар)

4. Оонньуу «Значоктары болохтоо»

Сыала: обо значоктары темаларынан арааран предметтэри болохтуур сатабылын чинэтии

Остуолга араас темалаах значоктар сыталлар.

И: Оболоор миэхэ кэлэн биирдии лииьи талан ылабыт, бу лиискитигэр туох уруьуйдаммытыгар соптоох темалаах значоктары талабыт? Оболор соруудабы толороллор.

Биирдишлээн улэ: ким эмэ ыарырбаттабына иштээччи быьааран соптоох оттугэр салайан биэрэр.

И: Дьэ эрэ оболоор, тобо маннык арааран талан ылбыккытын быьаарын эрэ

1 обо – миэхэ сибэкки уруьуйдаах этэ, ол иьин сибэккилээх значоктары таллым

2 обо – мин лииспэр Винни Пух уруьуйа баара, ол иьин муьтиктары таллым

3 о5о – миэнэ куорат уруьуйа, ол иьин куораттары ыллым

4 о5о – миэнэ кьи сирэйэ этэ, ол иьин дьоннору таллым

5 о5о – мин кумаа5ыбар тиин ойуута этэ, ол иьин кыыллары таллым

6 о5о – мин ойуум сыппаралаах этэ, ол иьин сыппаралаах значоктары таллым

И: маладьыастар бары сопко онорбуккут, билигин кыратык сынньаныххайын.

5.Физминутка

Тыал сирэйбэр ил гынар

Тиит лабаата иэзэцниир

Тыал улам намтыыр, намтыыр.

Тиит улам урдуур, урдуур.(озор хатылыы хатылыы утуктэн хамсаналлар)

6. «Ахсаанныгтар»

Сыала: ахсааны, аазар, суоттуур, тэцниир дьозурун сайыннарыы.

И: озооор, талан ылбыт значоктарбытын аазыазын эрэ.

1 озо-миэнэ 5 значок

И: ким значогун ахсаана 5-тэн элбэзий?

2 озо- миэнэ 7 значок

И: ол аата хабынан 5-тэн элбэзий?

(Сабазалааьын: ескетун озо ыарыраттазына атын озо кемельууннэрэбин)

И: онтон эйиэнэ хаьый?

3 озо – миэнэ 5

И: кимихэ есее 5 значок баарый?

4 озо – миэхэ

И: ол аата эьиги значоктаргыт ахсаана хайдах эбитий?

3-4 озор: тэцнэр

И: маладьыастар. Онтон кимихэ 5 азыях значок баарый?

5 озо- миэхэ, миэнэ 4.

И: 4 биэстэн хабынан азыязый?

5 озо- туерт биэстэн бииринэн кыра

6 озо – миэхэ3 значок, 5-тэн 2 азыях

(иитээчи озолор толору эппиэти биэрэллэрин ситиьиэхтээх)

И: Вася, значоктарын ейдеен керуезун эрэ.Эыги значоктаргытыттан туох уратылаазый?

О: улахаттар, тогуруктэр

И: ол аата туохтарынан уратыларый?

О: быьылыларынан, размердарынан.

7. «Элбэ5и кэпсиир значок»

Сыала: о5ону значок ойуутун корон туохха ананан онобуллубутун туьунан сийилии ырытан, быьааран, кэпсииргэ уорэтии.

ИКТ Слайд Г. Саха сирэ гербэлээх значок

И: Бу костор значок ойуутун эыги хана эмэ корбуккут дуо?

О: Саха сирин гербата, патриотической иитии муннугар баар ойууга итинник баар

И: О5олоор, бу бийиги Сахабыт сирин гербэтэ буолар. Бу манна ойууламмыт аты лена хочолорутугар баар таска ойууламмытын ученайдар булан уорэтэн корон баран маннай коьон кэлбит сахалар уруьуйдаабыттар диэн быьаарбыттара. Ол иьин сахалар маннайгы таска уруьуйдаабыт ойууларын Саха сирин гербэтигэр киллэрбиттэр. Ол аата бийиги бу значогу туспутугэр иилинэ сырыттапытына Россия араас муннуктарыгар да атын омук да сирдэригэр «Бу Саха сириттэн сылдьар дьон» - диэн билиэхтээхтэр. Ол аата значогу бийиги мээнэ иилиммэппит, значокпут тугу эрэ бийиги туспутанан кэпсиир эбит. Онтон о5олоор эыги араас муьлтик ойуулаах значогу иилинэ сылдьар буоллаххытына, ол аата эыги муьлтиктары собулуугут диэн кэпсиир.

Саба5алааьын: О5олор кэпсэтиигэ эбэн биэрэн эбэтэр ыйытыы туруоран кыттыьаллар

8. «Дьиз кэргэммит значога»

Сыала: Дьиз – кэргэн ойобулун урдуктук тутуу,аймахтар тумсуулээх буолалларыгар иитии; о5о бэйэтэ айан онорор дьобурун сайыннарыы; онорбуту ырытан кэпсииргэ уорэнии; клейынан кыптыыйынан аккуратнайдык сэрэхтээхтик туттуу.

И: О5олоор, бийиги значок туьунан наьаа элбэ5и биллибит, билигин бэйэ5ит значок онорон коруоххутун ба5арабыт дуо?

Озолор: ба5арабыт.

И: Билигин тегурук быьыылаах кумаабылары биэрэбиэм. Эыги бу тогурук иьигэр бэйэ5ит дьиз кэргэннит тугу собулуурун, тугунан дьарыктанарын уруьуйдуугут.

О5олору кытта биирдишлээн улэ: биир биир дьиз кэргэнэ тугунан дьарыктанарын, тугу собулээн бииргэ гыналларын туьунан кэпсэтиьэллэр, уруьуйдуурга ыарыьаппыт ойууларыгар, дьуьун талалларыгар комолоьор. Саба5алааьын: оскотун о5олор ыарыьаттхтарына иитээччи сирдиир боппуруостарынан комолоьор.

ОБолор урууудаан баран кырыйаллар уонна бэлэмнэммит жетоннарга килиэйдииллэр. Манна ууктааххатан, иннэлээхтэн сэрэхтээх буолары санатыы. ОБолор иилинэн туран бэйэлэрэ онорбут дьизэ – кэргэннэрин эмблематын кэпсииллэр.

III Тумук - 1 мун

И: Маладьыастар, бугун эыги набаа учугэйдик улэлээтигит. Бугун эыги тугу сананы биллигит?

О: значок туьунан, значок оноро уорэннибит, значогу белезунэн араардыбыт, значогу корон кэпсээтибит. *(ОБолор биирдишлээн эппиэт биэрэллэр)*

И: Манан биьиги дьарыкпыт тумуктэнэр, эыги значок туьунан билбит билиигитин оссо кэнэтиэххит, значогу онорор уоруйэххитин сайннырыаххыт диэн эрэнэбин. Корсуоххэ диэри.

О: Корсуоххэ диэри.

Туьаныллыбыт литература: «Моя первая энциклопедия», «Все обо всем для малышей » энциклопедиялар для старшей группы», Москва, 2009, 2011, «Мой родной край» Якутск1989